

معرفی کتاب روش های تدبر سوره های مدنی

مدرسه دانشجویی قرآن و عترت علیهم السلام

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرده نگار پیرامون
مباحث مقدماتی کتاب
تدبیر مدنی

پیش نیاز مربیان برای وساطت در تدبر مدنی

1. تسلطی نسبی به روش های تدبر عمومی خصوصا تدبرهای تفکر، کلمه و سوره ای برای همراهی قرآن پژوهان در مطالعه سوره با روش های تدبر عمومی
2. تسلط به تدبر مکی و تفاوت فضا روش و جامعه در سور مکی و مدنی زیرا بسیاری از رخدادهای مدینه ریشه های خود را در مکه دوانده اند. از این رو عدم درک درست از فضای نزول مکه موجب درک ناقضی از فضای مدینه می شود.
3. آشنایی داشتن با فضای نزول سور مدنی زیرا علاوه بر توجه داشتن به بستر نزول سوره یعنی شان نزول، بررسی فضای کلی جامعه در تحلیل سوره نیز بسیار مهم است که به این فضای کلی اصطلاحا فضای نزول می گوئیم.
4. تسلط داشتن بر ساختار وجودی انسان و جامعه جهت آسیب شناسی دقیق از سوره زیرا دانستن ساختار وجودی جامعه که ناظر به تشخیص ارتباطات منظم مولفه های اجتماع است درک ما را از سوره ها ارتقاء می دهد و حقایق پنهان تر را برای ما معلوم می کند.
5. کار کردن در حوزه اسماء الهی و چگونگی کمک از اسماء در آسیب های زندگی

• مروری بر سور مکی

سوره هایی که در ۶ کتاب روش های تدبیر در ۶ دوره گذشته آموخته ایم به جز سوره زلزال و نصر، همگی مکی بوده و گویای فضای مکی بوده اند.

فضای مکی فضای حاکمیت کفر و الحاد و دوران سخت زندگی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در شهر مکه است. همان طور که قبلا در کتاب روش های تفکر خوانده ایم، فضای سور مکی با سور مدنی کاملا متفاوت است. سور مکی بر تقویت ایمان فردی و سور مدنی بر تقویت ایمان اجتماعی تاکید می کنند و موانع و راه پیشرفت و به کمال رسیدن هر یک را به خوبی نشان می دهند.

باید توجه داشت حتی در سور مکی نیز می توان نمایی از جامعه مدنی (مانند سوره یوسف و نمل) را مشاهده کرد که انبیاء عظام الهی بر این امر مهم مبادرت ورزیده اند. سور مکی، اعضای جامعه مدنی را می سازد (عضو می سازد تا پیکر تشکیل شود) ممکن است این اعضا خیلی با شکوه و ویژه نباشند ولی با همین اعضا و با همین حداقل ایمان جامعه مدنی را تشکیل داد.

در سور مکی رشد فردیت ها و ارتقاء ایمان فردی مورد نظر هست ولی سور مدنی می فرمایند حتی عیوب فردی باید در بستر جامعه اصلاح شود.

نکته بسیار مهم آن است که بنابر آیه ۱۴۱ سوره مبارکه نساء که میفرماید: «و لن يجعل الله للکافرین علی المومنین سبیلا» مسلمانان به هیچ وجه نباید تحت سلطه غیر مسلمان باشند و هر گونه مسئله ای از مسائل آنان باید تحت نظام اسلامی و در کنار سایر مسلمانان حل شود که این امر ضرورت حاکمیت نظام اسلامی را بیان می کند.

• سیر تاسیس جوامع مدنی توسط انبیاء

- سوره‌های مدنی که در ده سال عمر بی‌بدیل پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله در مدینه نازل شد، بیان‌کننده تحقق وعده تمام انبیا در حاکمیت نظام توحیدی در عالم است که به یمن برکتش حکومت جهانی بقیه الله تشکیل خواهد شد.

تحقق وعده تمام انبیا را در حاکمیت نظام توحیدی می‌توان در سیر زیر مشاهده کرد :

❖ حضرت آدم علیه السلام :

طبق آیات کریمه قرآن حضرت آدم علیه السلام به عنوان نبی خدا و اولین انسان، نماد ظهور حکمت در ساحت انسان است. خداوند آدم و حوا را که درود و سلام الهی بر آنها باد، به عنوان **خلیفه خود** در زمین برگزید و اینگونه حکمت آفرینش و انسان را ظاهر کرد.

حضرت آدم علیه السلام برگزیده خدا و نبی الهی، نماد ظهور حکمت برای بنی آدم است

حوزه و قلمرو تأثیر حضرت آدم علیه السلام نه تنها موجب ایجاد نوع انسان شد، بلکه از پرتو آن، هستی در ساز و کاری جدید قرار گرفت، زیرا از این به بعد رخدادهای خلقت بر اساس زندگی انسان ارزش گذاری شد. با ورود انسان به عرصه آفرینش، وظایف و مسئولیت های خورشید و ماه، روز و شب و سایر پدیده ها به نسبت او و نقش و کارکردی که در زندگیش دارند، تعیین شد. براین اساس هر یک از پدیده ها معنای دیگری از نظر غایت و حکمت آفرینش به نسبت انسان یافتند. روز خلقت آدم، همه پدیده ها با محوریت آدم مسئولیت، جهت و سیر یافتند. تا قبل از آن شب و روز، سال و مال و روز معنا نداشت، اما از این به بعد طلوع و غروب، روز و شب، سال و ماه، روز و ساعت و ... معنا پیدا کرد. مقام عظمای حضرت آدم علیه السلام را تنها ملائکه و کسانی که در رده ملائکه هستند درک می کنند و کسانی که به این مقام اعتنایی ندارند و یا این مقام را انکار می کنند، لیاقت این علم را نیافته اند. این مقام و شایستگی باعث شد که هستی و آفرینش بر مدار و محور انسان مورد ارزیابی و محاسبه قرار گیرد.

. این مقام و شایستگی باعث شد که هستی و آفرینش بر مدار و محور انسان مورد ارزیابی و محاسبه قرار گیرد. با ورود آدم به عرصه حیات، میزان وضع شد و اقامه وزن و قسط معنا یافت. ادامه حیات آدم در زمین و هبوط او، زمین را برای زندگی انسان مهیا ساخت و همه امکانات رستنی و غیر آن را در اختیار بنی آدم قرار داد. اگر آدم علیه السلام نبود و نبوت او شکل نمی گرفت و مسجود ملائکه نمی شد، هیچ یک از این مؤلفه ها نیز در کار نبود و آلاء در هستی و آفرینش ظهور نمی یافت. حضرت آدم علیه السلام در این مقطع ظهور، نماینده مقام نبوت انبیا و اظهار کننده این مقام است. در واقع آنچه که سجده شده است، نور واحد انبیا و میزان ولایت آنهاست که پشت صحنه آنها خاتم پیامبران قرار دارد. ظهور حضرت آدم علیه السلام موجب شد تا انسان به تدریج خود را در معرض انوار مقدس عرشی قرار دهد.

ظهور حکمت برای بنی ادم با هبوط حضرت آدم بر زمین زندگی انسان از طریق ازدواج و توالد و تناسل آغاز شد. خلقت انسان در بهترین صورت تحقق یافت و به انسان چشم و گوش (ابزارهایی برای تمایز) داده شد. خداوند، ابزار فهم و ادراک را برای انسان مقدر فرمود تا بر اساس آن بتواند از نعمت هایش بهره مند شود و شکر او کند. یادآور می شود که در آیات سوره مبارکه لقمان، خداوند به لقمان حکمت داد و این حکمت معادل شکر نعمت ها و دوری از شرک است. بنابراین انسان از همان روزهای نخست زندگی خود دارای قوه ادراکی متمایز بوده، به گونه ای که می توانست منعم را بشناسد و از شرک دوری کند. بر این اساس، اولین احکامی که در قرآن برای فرزندان آدم ذکر شده یادآور **اولین و پایه ای-ترین حکم های الهی** است که می تواند ما را از اولین حکمت های ظاهر شده برای انسان آگاه سازد.

. این حکمت ها را می توان در ذیل آیات مربوط به بنی آدم در سوره مبارکه اعراف در دو سطح حکم ها و حکمت های پایه ای و تعمیم حکم ها و حکمت ها مطالعه کرد . خطاب هایی که قرآن در آن انسان را به بنی آدم یاد کرده، اندک است و بیشتر آنها در سوره اعراف و پس از بیان داستان حضرت آدم علیه السلام آمده است. بر این اساس می توان این حکم ها و به تبع حکمت های استخراج شده از آن را به عنوان اولین حکم های وارد شده به انسان تلقی کرد. در واقع این احکام مشترک در طول عمر بشریت است و می تواند سرمنشأ بسیاری از احکام و نیز حکمت ها قرار گیرد. بر همین اساس می توان حکمت تأکید اسلام بر برخی از احکام را نیز متوجه شد. (کتاب حکمت ، فصل دوم . خلاصه ای از مطالب مربوط به حضرت ادم)

❖ حضرت نوح علیه السلام

بعد از حضرت آدم علیه السلام اولین پیامبر که در قرآن از آن یاد می شود حضرت نوح علیه السلام است .

« حضرت نوح علیه السلام اولین پیا مبر اولوا العزم و از بزرگان انبیا علیهم السلام است که

خدای عزّ وجل او و سایر انبیای اولوا العزم را بر تمامی بشر مبعوث کرده و با کتاب و

شریعت فرستاده است، بنابراین، کتاب او اولین کتاب آسمانی است که مشتمل برشرایع الهی و شریعت او نیز اولین شریعت خدایی است.

و آن جناب پدر دوم نسل حاضر بشر است، چون تمامی افراد بشر امروز از طرف پدر و مادر به آن جناب منتهی می شوند و همه ذرّیه آن حضرتند که قرآن کریم در باره اش فرمود:

« وجعلنا ذرّيته هم ألباقین؛ و نژاد و اولاد او را در روی زمین باقی گذاشتیم. » ،

و آن جناب ، اولین پیغمبری بود که باب تشریع احکام و کتاب و شریعت راگشود و فتح کرد، و علاوه بر طریق وحی، با

منطق عقل و طریق احتجاج با مردم صحبت کرد، بنابراین آن جناب ، ریشه و منشأ دین توحید در عالم است و بر

تمامی افراد موحدعالم که تا کنون آمده اند و تا قیامت خواهند آمد ، منت داشته و همه مرهون اویند، و به همین

جهت است که خدای عزّ وجل او را به سلامی عام اختصاص داد و هیچ کس

دیگر را در آن سلام شریک وی نساخت و فرمود: « سلامَ عَلٰی نُوحٍ فِی الْعَالَمِینَ؛ سلام بر نوح در همه ادوار عالم بشریت تا روز قیامت » .

برخی از وجوهی که حضرت نوح علیه السلام را از بین سایرانبیا برای اثبات هدایت و حکمت پروردگار عالم ممتاز می کند موارد زیر است:

□ موحد بودن پدران و مادران سر سلسله بشر

□ برنامه ریزی برای ذریه ای صالح و مؤمن

□ مبارزه طولانی و قاطع با کفری فراگیر

□ مطرح شدن بیت و اهل آن با محوریت پیامبران به عنوان عامل نجات

□ جریان یافتن کشتی نجات

□ تعیین مؤلفه های ایمان و عمل صالح به عنوان تأمین زندگی دنیا و آخرت

❖ حضرت ابراهیم: در بین انبیا نام حضرت ابراهیم از وجوه مختلفی ممتاز و قابل توجه است . خداوند با تکریم مقام حضرت ابراهیم در واقع مقام انسان را تکریم کرده است و به عنایت هایی که به ایشان فرموده است به نوع انسان کرامت بخشیده و برای انواع نیاز هایی که داشته راه های مناسب را پیش روی او قرار داده است . فهم اوصافی که برای حضرت ابراهیم علیه السلام به کار رفته است در وقع فهم نیاز هایی است که برای انسان قابل طرح و راهی مطمئن برای بهره مندی و ارتقای معنوی از ناحیه آن نیاز هاست . به همین دلیل حضرت ابراهیم به عنوان نمادی برای بروز حکمت برای نوع بشریت است . با توجه به آیات قرآن و مسائلی که از حضرت ابراهیم طرح شده است فهرستی از نیاز های فطری از جانب ایشان بروز یافت که بسیاری از آنها نه در قبل و نه در بعد زندگی ایشان سابقه نداشته است . به این صورت حضرت ابراهیم به عنوان ذخیره ای برای انسانیت عهده دار تبیین حقایق فطری برای انسان شده است . جلوه ای از این ذخیره استثنایی و منحصر به فرد در طرح نیاز های حقیقی فطری و ساماندهی به این نیاز هاست که بر اساس آیات قرآن می توان به این نیاز ها اشاره کرد .

- نیاز به سرپرست حقیقی
- نیاز به برائت از شرک و مظاهر آن برای موحد بودن
- نیاز به مقابله علمی و عملی با طواغیت و طرح مسئله احتجاج در زندگی
- نیاز به ملموس شدن حقایق
- نیاز به هجرت
- نیاز به ذریه به عنوان ادامه دهنده راه و سلوک
- نیاز به مناسک

❖ حضرت موسی علیه السلام :

حضرت موسی علیه السلام بواسطه اختصاصاتی که داشته اند به عنوان ذخیره ای بی نظیر در قرآن مورد تمجید قرار گرفته شده است . ذخیره ای که می تواند مقام انسانیت را در افق های جدیدی قرار داده و ایشان را در سطح دیگری از نیاز شکوفا کند .

آنچه از داستان های حضرت موسی از قرآن به دست می آید این است که اختلاف طبقاتی در زمان ایشان به اوج خود رسیده است و نیز حاکمیت طاغوت به صورت زنجیره وار به نام فرعون ، از مهم ترین ویژگی های زمانی حضرت موسی است . دوران خفقان این دوره مشابه دوران حضرت ابراهیم علیه السلام و قوی تر از آن دوره بوده به همین دلیل این دوره ، دوره بروز کامل استکبار و استضعاف است .

✓ **حضرت موسی علیه السلام با تشکیل حکومت دینی نماد بروز حکمت هستند .**

✓ **تشکیل حکومت دینی**

استکبار در رأس آن، ابلیس در طول تاریخ از تشکیل ساختارهای حکومت دینی در وحشت بوده است، زیرا این منجر به باطل شدن کیدهای ایشان در ابعاد مختلف خواهد شد. این در حالی است که وجود حاکمیت طاغوت بیشترین لطمه را به کرامت انسان و تعلیم و تزکیه او می زند. با حاکمیت طاغوت در جامعه حیات معنوی انسان های فراوانی قطع شده است و بسیاری از مردم از جمله زنان و کودکان دچار لطمات بسیاری می شوند.

بیشترین عامل محدودیت شیطان و ابلیس را حاکمیت و حکومت دینی ایجاد می کند، زیرا با ساختاری که ایجاد می کند، به سهولت می تواند شرایط هدایت و شکوفایی را برای انسان ها فراهم کند. نمونه ای از این جریان هدایت را می توان در حکومت حضرت سلیمان علیه السلام که ادامه جریان حکومت حضرت موسی علیه السلام است مشاهده کرد. (ص ۲۶۹.۲۷۰.۲۷۸ کتاب فرایند شناسی حکمت)

ادامه جریان حاکمیت توحیدی انبیاء با حضرت رسول صلی الله علیه و آله

■ رسول برای سوق دادن امت به قرب الهی، هدایت آنها را بر عهده گرفته و برای تحقق این امر، تکمیل سیر ارتقای انذار و تعلیم امت و همچنین جاری شدن این رسالت از سوی وی، در هر زمین و زمانی ضروری است؛ از این رو، رسول، نه تنها در زمان حیات خویش می بایست برای ابلاغ رسالتش از دیگرانی استفاده کند؛ بلکه باید برای بعد از مرگ خود نیز وصی ای به عنوان امام داشته باشد. بی شک همانطور که رسول، فرستاده ی خداوند بوده و نمی تواند از جانب مردم ارسال شود، امام نیز فرستاده ی رسول است و نمی تواند از جانب مردم انتخاب شود؛ زیرا شان مردم، شان امت بودن و شناخت امام و پیروی از او، و شان رسول نیز شان انتخاب و اجتناب از ناحیه خداوند است (کتاب شکوفایی امت جلد اول ص ۴۵)

■ براساس آنچه گذشت، رسالت رسول، تنها بیان دستورات الهی نیست؛ بلکه لازم است زمینه پیاده سازی آنها در جامعه و از آن مهمتر، استمرار و ارتقای آنها را نیز فراهم کند؛ بنابراین رسول در قرآن، هم شان منذر و هم شان هادی را داراست. انما انت منذر و لكل قوم هاد (رعد آیه ۷)

■ به بیان دیگر هدایتی که به عهده ی رسول است شامل همه مراحل تعلیم و انذار شده و از این رو، به طور قطع، این هدایت، به نظام امامت و وصایت وابسته است؛ بنابراین می توان برای رسالت دو قلمرو مشخص تصور کرد: قلمرو اول: انذار رسول که آغازگر آن، حرکت و قیام بوده و به بیداری و بینایی امت منجر می شود. قلمرو دوم: هدایت رسول که به تکمیل و تربیت کامل می انجامد. (کتاب شکوفایی امت جلد اول ص ۴۶)

■ باتوجه به آنچه گفته شد، امت ها نیز در دو حالت قابل مطالعه اند:

حالت اول: امت انذار شده که رسول را دیده اند؛

حالت دوم: امت هدایت یافته که از هدایت امامان بعد از رسول بهره مند شده یا در حال بهره مندی اند. سیر انذار و هدایت را نیز، براساس الگویی که مطرح شد، میتوان به صورت زیر بیان کرد:

دوره ی اول: رسالت رسول (انذار مکی)

دوره ی دوم : رسالت رسول (انذار مدنی)

دوره ی سوم: امامت وصی (هدایت علوی)

دوره ی چهارم: امامت اوصیا (هدایت امامان)

دوره ی پنجم: امامت آخرین وصی (هدایت مهدوی)

(سیر شکوفایی امت جلد اول ص ۴۸)

□ دوره ی اول، دوره انذار مکی ؛ دوره ای که رسالت، بعد از دورانی که مردم به غفلت فرو رفته بودند، آنها را به یگانه پرستی در همه شئون زندگی دعوت می کند. در این دوره، که با سختی های فراوانی همراه است، مقابله های متعددی در برابر دین و دین داری صورت می گیرد. دوره دوم، دوره ی انذار مدنی؛ دوره ای است که حکومت دینی شکل گرفته و دوران ابتدایی خود را سپری می کند. به همین دلیل از داخل و خارج شهرهای تحت قلمرو خود، دچار تنش های متعددی می باشد.

□ دوره ی سوم، دوره هدایت وصی؛ دوره ای است که رسول، ادامه ی مسیر هدایتی خود را به وصی اش می سپارد. این دوره، با انکارهای شدید از داخل قلمرو حکومت دینی و همچنین کارشکنی های متعدد منافقان همراه است تا جایی که تحریف و انحراف بسیار زیادی در این دوره شاهد هستیم. دوره ی چهارم، دوره هدایت امامان؛ دوره ای است که باید سپری شود تا شئون رهبری الهی، یکی پس از دیگری بر مردم هویدا و نیازهای متنوع و متعدد بشر نیز به تدریج عیان شده و مورد هدایت قرار گیرد. این دوران، در عین اینکه ممکن است با ناگواری های فراوانی همراه باشد، ولی به دلیل ظهور انواع شئون از نیازها و به تبع، رهبر آن نیازها، دوران بسیار با شکوهی است. ازاین دوره می توان به لیال عشر تعبیر کرد.

□ دوره ی پنجم، دوره ی هدایت مهدوی؛ دوره ای است که ثمرات رسالت و امامت ظاهر شده و مقاصدی که خداوند برای هدایت نوع بشر در نظر داشته، محقق می گردد . نام مهدی برای این دوره ، نشان دهنده ی تحقق تام هدایت در آن است. از این دوره میتوان به فجر تعبیر کرد. (کتاب شکوفایی امت ص ۴۹)

تحلیل فضای مدنی

- در سوره های مدنی موضوع سوره به مسائلی می پردازد که مسلمانان از نظر حکومتی و حاکمیتی چه از نظر بایسته ها و چه از نظر پذیرش آن از ناحیه مردم با آن درگیر بودند . منظور از مردم تنها مردم در اقلیم و جغرافیای اسلام نیست بلکه سایر افراد در شهر ها و کشور های دیگر را شامل می شود .
- از مولفه های اصلی سوره های مدنی اطاعت از ولایت ولیّ الهی است (مسائل حکومتی) ؛ چرا که نزول خیرات و برکات که بر اساس آیه ۴۳ از اسوره مبارکه احزاب صلوات گفته می شود (هو الذی یصلی علیکم و ملائکته لیخرجکم من الظلمات الی النور و کان بالمومنین رحیما) در گرو ولایت مداری در مسیر حق و استمرار و پایداری در آن است .
- مطالعه منسجم سوره های مدنی و به دست آوردن حقایق این سوره ها و نیز اوامر و نواهی آنها (مسائل حاکمیتی) شیوه ای از جامعه سازی را آموزش می دهد که بر اساس آن در اثر پدیدار شدن صفات اجتماعی شایسته ، توان آن در بروز خیرات و نیز مقابله با شداید به شدت ارتقا می یابد .
- باید توجه داشت حقانیت حکومت دینی به حق بودن آن است و حقانیت آنها بر اساس عقاید شخص و افراد تعیین نمی شود .
- فرض بر این نیست که همه انسان های حاضر در حکومت دینی انسان های رسیده به توحید کاملی هستند پس وجود نقص و ایراد و آسیب در حکومت دینی نشان از این دارد که خداوند اراده کرده است که همه انسان ها در جامعه و امتی واحد گرد آورد و از این رو تدبیر الهی بر رفع و دفع همه این نقص ها و ایراد ها قرار گرفته است .
- در سوره های مدنی به گونه ای بر تقویت باورهای توحیدی و عمل صالح تاکید می شود که مومنین برای تقویت اسلام و رسیدن آن به مقاصدش، خود را مسئول هدایت دیگران بدانند. و در این زمینه کوتاهی نکنند ؛ زیرا کوتاهی آنها منجر به ضعف اسلام در پیشبرد مقاصدش می شود و در اثر آن تبعات فراوانی به مردم و جامعه اسلامی وارد می شود .
- در فضای مدنی در اثر استقرار اسلام و احکام نورانی آن، حرکت های اجتماعی و پیوندهای توحیدی به شکل فزاینده ای در حال رشد بودند. از این رو دشمنان به سرعت به رعب و تقابل جدی پرداخته و جامعه از درون و برون به هجمه های کفرانه گرفتار می شود..

- در این دوران باشکوه علاوه بر استقرار حکومت دینی، بایسته های الهی درباره حاکمیت دین در جامعه نازل گردید.
- بایسته های الهی همان قوانین و اوامر و نواهی بود که در ۱۰ سال حاکمیت دینی برای استقرار این حاکمیت نازل شد و تا قیامت هم کاربرد دارد و قابل استفاده است ؛ یعنی تا قیامت موضوعی نخواهد بود که پیش بیاید و احکام و قوانین مربوط به آن موجود نباشد .
- هریک از سوره های مدنی بخشی از مجموعه منظم از حاکمیت دینی را تبیین می سازند.
- اگر مجموعه سور مدنی را به صورت یک ساختار منظومه ای در نظر بگیریم ، هر یک از سور مدنی بخشی از این ساختار را توضیح می دهد . مثلاً سوره بقره با محوریت ... سوره مبارکه آل عمران با محوریت ... با عکس های گرفته شده
- در سور مسبحات همراهی اسماء و صفات الهی با وقایع و حوادث بسیار قابل توجه است.
- سور مسبحات از سلسله سور مدنی هستند و ظهور این اسماء می تواند انسان را از مرحله مواجهه با مسائل روزمره به حقایق آفرینش و ملکوت آسمان ها دلالت داده و نشان دهنده ارتباط بین آسیب در فرد و جامعه و غفلت از تجلی هر اسم خداوند است.
- باید دقت داشت همراه با هر حادثه و واقعه ای اسمی از اسمای الهی نازل می شود . همچنین آسیب های پیش آمده به خاطر دوری از اسمی از اسماء الهی است .

روش مطالعه :

گام اول

مطالعه تاریخی + مباحث مقدماتی کتاب + ساختار جامعه

گام دوم

هر سوره‌ای شبیه کتاب سوره‌ای به صورت مستقل خوانده بشود.

گام سوم

هر سوره‌ای با سوره مجاور آن وجوه مشترکشان استخراج می‌شود.

گام
چهارم

سه سوره اول را با سه سوره دیگر خوانده می‌شود. سوره صف مشترک است.

برای مطالعه هر سوره به شیوه مستقل سوره ای انجام مراحل زیر لازم است .

مرحله اول:
مطالعه مقدماتی

دسته‌بندی ترتیبی
سوره و
مرور بر موضوعات
کلی آن

مرحله دوم:
مطالعه موضوعی
بر اساس جریان
حق

بررسی جریان حق و
باطل سوره بر مبنای
ساختار وجودی
انسان و جامعه

مرحله سوم:
بررسی اسماء
الهی

بر مبنای درخت
اسماء

ساختار، منظومه مولفه های تشکیل
دهنده یک مجموعه منسجم است. که در
کشف ساختار ما نیازمند کشف این مولفه
ها و رابطه بین آنها هستیم تا الویت آنها
را نسبت به هم و کارکردشان را بدانیم.

غایت تدبیر در سوره های مدنی

- ▶ آشنایی با تجربه حکومتی پیامبر گرامی اسلام و شیوه های اجرای حکومت دینی
- ▶ بررسی فضای نزول سوره های مدنی با محوریت شخص پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله.
- ▶ شناخت همه جانبه مسائل درگیر در یک حکومت دینی.
- ▶ توجه به غایت حکومت دینی.

غایت حکومت دینی این است که انسان ها را در بروز توحید، امت واحد گرداند.

- ▶ بررسی جریان ها و حرکتهای اجتماعی در هر سوره
- ▶ بالا بردن قدرت تحلیل و آسیب شناسی فردی و اجتماعی از طریق تحلیل کلی ارتباط اسماء، انسان و جامعه
- ▶ انس با قرآن با محوریت اسماء الهی
- ▶ شناخت معارف مورد نیاز جامعه متناسب با توان ها و استعدادهایش و تلاش برای عملیاتی کردن آنها

- بررسی احکام حاکمیت دینی و نقش اجتماعی مومنین در کنار باورهای توحیدی آنها و درک اطاعت از ولایت ولی الهی
- برطرف کردن نواقص زندگی دینی با اسماء الهی و تاباندن نور الهی بر زندگی خود و انتقال آن به زندگی دیگران
- مطالعه تدریجی و منظم آیات، متناسب با فضای نزول، سال نزول و احیانا شان نزول می تواند ما را به مبنای انسان شناسی و جامعه شناسی و عناصر مرتبط با آن دو، راهنمایی نماید. همچنین با مطالعه این سیر و فضا، می توان مطالب و معارف مورد نیاز جامعه را متناسب با توان ها و استعدادهایش شناخت و آن را عملیاتی کرد.

شاخص ارزیابی یادگیری روش تدبر مدنی

- نگاه سوره ای پیدا کند یعنی قدرت منظومه دیدن آیات در یک سوره و موضوع یابی و پیدا کردن موضوع اصلی سوره
- جریان حق و باطل سوره را پیدا کند که در سوره های مدنی حکم احکام و تفصیل را در سوره های مکی را دارد .
- پیدا کردن ساختار حق و باطل در انسان و جامعه در سوره (ساختار وجودی انسان و جامعه)
- پیدا کردن درمان آسیب ها بواسطه بهره مندی از اسما
- بتواند این سوره را با سوره دیگر در نقاط مشترک و تمایزات ببیند (نگاه بین سوره ای داشته باشد)

پیشنهاد ارزیابی در سوره های مدنی

- بررسی یک موضوع مثلاً بخل، شح نفس ، ... در سوره های مسبحات
- پیاده کردن تمام روش های مدنی روی یک سوره
- معرفی ۳ سوره از سوره های مدنی کوتاه و پیاده کردن مراحل سه گانه روش تدبر مدنی روی آنها

ارزیابی طهارتی

برطرف کردن نواقص توحیدی

تشخیص احکام خود در حکومت دینی و نقش اجتماعی خود

معرفی کتاب سوره های مدنی:

درخت اسماء

